

חוברת זו של פעמים עוסקת בספרות ובחברה במאה העשרים. פותח אותה מאמרו של אלמוג בהר על הרומן 'והוא אחר' (1991), ספר הפרוזה התשיעי של הסופר שמעון בלס, שנולד בבגדאד בשנת 1930. בלס החל את דרכו כסופר בערבית, בעיראק, וכן בעיתונות הפלסטינית בישראל לאחר 1951. בשנת 1964 פרסם בלס את ספרו העברי הראשון, הרומן 'המעברה'. הספר 'והוא אחר' עורר עניין רב, בין השאר בשל נושאו הרגיש, סיפורו של יהודי שהתאסלם ונשאר לחיות בעיראק לאחר עזיבתה של הקהילה היהודית, הרוץ אַחַמַד סוֹסֶן, שדמותו מבוססת על דמותו ההיסטורית של נסים אחמד סוסה. בהר מציע לקרוא את הספר 'והוא אחר' כאלגוריה לאומית מהופכת: באמצעות הקרעים והקונפליקטים של סיפור הזהות האישית ביקש הסופר לקרוע את המסווה מעל הסיפור הלאומי הקוהרנטי. הרומן נע הלוך ושוב בין האפשרות להיקרא כרומן לאומי עיראקי, על רקע ההיסטוריה העיראקית (אפשרות אשר אינה פתוחה לפני מרבית הקוראים העבריים), לבין האפשרות להיקרא בהקשר ישראלי, כרומן מראה לרומנים לאומיים ישראליים; בהקשרו המפוצל הוא יוצר קרבה בין הלאומיות העיראקית לזו הישראלית, מתוך ביקורת ופרודיה על שתיהן.

אלמוג בהר הוא תלמיד מחקר בחוג לספרות באוניברסיטת תל-אביב.

almogbehar@gmail.com

גאולה אלימלך מתארת את עולמו הספרותי של יצחק בר-ימשה (1927-2004), שנולד בבגדאד ועלה לישראל בשנת 1950, עולם שנע בין ראליזם מחד גיסא ובין פנטזיה, מיסטיקה וחלומות מאידך גיסא. שני הרבדים האלה משקפים את נקודת מבטו של בר-ימשה על שאלות קיומיות שונות. המאמר מתמקד בסיפורי הקובץ 'מאחורי החומה' (1973), אשר כמו רבות מיצירותיו האחרות מעוגנים במידה רבה בחייו הפרטיים. הסיפורים

חושפים מציאות עגומה, ששזורים בה חלומות ופנטזיה, ובתוך כך נעשה בהם ניסיון לברוח אל עולם רוחני יותר וטוב יותר מזה המציאותי. ניתוח הסיפורים מבוסס על שלוש הפונקציות של ספרות הפנטזיה שהגדיר הסופר והבלשן ג'ר'ר טולקין בספרו 'עץ ועלה' – התאוששות, בריחה ונחמה.

ד"ר גאולה אלימלך מלמדת במחלקה לערבית באוניברסיטת בר-אילן.

geula180@gmail.com

מאמרו של דורון בר עוסק בדרכים השונות שבהן השפיעו עולים חדשים מארצות האסלאם שבאו למדינת ישראל בשנים שלאחר ייסודה, על המרחב המקודש היהודי במדינה. במקביל לפעילות ממוסדת בקבר דוד בירושלים, בקבר ר' שמעון בר יוחאי במירון ובמערות אליהו בחיפה, אתרי עלייה לרגל שהיו חלק חשוב מהמרחב המקודש של יהודי ארצות האסלאם, היו העולים החדשים מארצות אלה קשורים בפעילות במקומות קדושים כמו קברו המסורתי של רבן גמליאל ביבנה וקבר בנימין בסמוך לכפר-סבא.

ד"ר דורון בר מלמד במכון שכטר למדעי היהדות.

doron@schechter.ac.il

במאה התשע עשרה שאפו זרמים יהודיים לא מעטים להשיב את בני עמם לעבודה חקלאית כדרך לתיקון מצבם הכלכלי, החברתי והאזרחי. השקפה זו הייתה גם מיסודותיה של ה'חברה להתיישבות יהודית' (יק"א), שניסתה ליישב יהודים, תחילה ברוסיה ובהמשך בארצות שמחוצה לה. מועצת יק"א ראתה בשטחים הנרחבים של האימפריה העות'מאנית אזור בעל פוטנציאל חקלאי וברקה את האפשרות להקים שם משקים שיהודים יוכלו לעסוק בהם בעבודה יצרנית. החברה אכן הקימה משקים באזור אנטוליה ויסדה שם חווה חקלאית בשם 'אורי-יהודה'. מאמרו של יהודה לוין עוסק בתולדות החווה, החל מצעדיה הראשונים, המשך בקורותיה

ובקשיים שבהם נתקלה, וכלה בסגירתה. המאמר מבוסס
בעיקר על מקורות מארכיוני יק"א וכי"ח.
ד"ר יהודה לוין הוא חוקר עצמאי.
yehlevin@yahoo.com.ar

מאמרו של חגי מזוז בא להתחקות אחר תולדותיו של
מנהג גידול הפאות בקרב יהודי צפון חצי האי ערב.
נוסף על אזכורים של גידול פאות או קיצוץ בתנ"ך
ואצל הרודוטוס, מוסיף המאמר עדויות ממקורות
אסלאמיים. על סמך עדויות אלה מסתבר לדברי המחבר
שהיהודים שהתגוררו בצפון חצי האי ערב אכן גידלו
פאות, שמנהג זה התפתח בקרבם במועד כלשהו אחרי
בואם לשם בין המאה השמינית למאה השישית לפסה"נ,
ושהוא נועד להברילם משכניהם הערבים, שנהגו לקצוץ
את פאותיהם.

ד"ר חגי מזוז מלמד במחלקה ללימודי יסוד ביהדות
באוניברסיטת ברי"א.לן.
hagaimazuz@gmail.com

עוד בחוברת תעודה משנת 1882 מאת משה מגיד שבה
ביקורת של משכיל יהודי מן הבלקן על מייסדי פתח-
תקוה. משה מגיד הוא מוסמך החוג להיסטוריה של עם
ישראל באוניברסיטה העברית בירושלים.

חוברת זו יוצאת לאור זמן קצר אחרי פרישתו של מיכאל
גלצר לגמלאות. מיכאל, המזכיר האקדמי של מכון בן-
צבי ועורך המשנה של 'פעמים', ליווה את כתביהעת
מראשיתו ובמשך יותר משלושה עשורים בכישרון,
במסירות, בחכמה ובידע רב, ותרומתו לא תסולא בפז.
מערכת 'פעמים' מודה לו מאוד על פועלו, ומאחלת לו
שנים רבות ונעימות ובריאות טובה.